

Slniečko 8

ROČNÍK 55

APRÍL 2001

12,50 SK

Založené v Matici slovenskej r. 1927

Chodím jarným lesom

Chodím jarným lesom
a späť lesom jarným.
Hovoria mi doma,
že iba čas márnim.

Ale ja sa chodím
dívať na fialky,
ako v jarnom lese
rastú bez záhalky.

Bez záhalky rastú
kade-tade. Všade.
A tu zrazu uschnú.
A je po paráde.

Tak im hovorím:

„Dobré ráno, fialky! Viete vlastne, prečo
takto usycháte?“

„Nevieme,“ vravia smutné fialky.

„Lebo nie ste ani hodinky, ani bicykle,
ani chodiace báby. A viete, prečo ani hodin-
ky, ani bicykle, ani chodiace báby nikdy ne-
uschnú?“

„Nevieme,“ vravia smutné fialky.

„Lebo aj v hodinkách, aj v bicykloch, aj
v chodiacich bábach sa krúčia kolieska!“

„To je pravda!“ vravia
fialôčky v lese.
A už celý záhon
do obchodu lezie.

Do obchodu lezie
po čo? Po kolieska!
A vtom celý záhon
lupeňmi už tleska.

Kolieska sa kvetom
krúčia pri koreni.
Kto ich nemá, ten sa
cíti pokorený.

Fialkám však v lese
svitli nové časy.
Technika ich totiž
pred uschnutím spasí.

Vo veci je iba
jeden malý háčik.
Na lupeňoch svieti
olejový fliačik.

Ale to je iba začiatok celej koliesko-
vej príhody. Najprv svieti olejový fliačik
na jednom lupeni, potom na druhom
a zrazu sa v lese cítim ako v dajakej stro-
járni. Všade vôkol mňa to škrípe a hrká,
a píska, a fučí a fialkám vyrastajú samé
plechové lupene. A či veríte alebo neve-
rite, do rána sa zo všetkých fialiek stali
plechové kvety.

Ilustrovala
DAGMAR HLOŽEKOVÁ

Kolieska sa krúčia.
Slnko nad les lezie.
A les prudko vonia.
Po čom? Po železe.

Odlomil som teda
zopár kvetov z plechu.
Už ich domov nesiem
dcéram pre potechu.

Na nohu mi spadli.
Koľko som sa nadrel
s fialkami z plechu –
a mám nohu v sadre!

Nechodím už lesom,
ale sedím v byte.
Vo váze mám samé
stroje. Necítite?

Kolieska sa krúčia.
Slnko nad dom lezie.
A byt prudko vonia.
Po čom? Po železe.

Mojá VLASTIVEDA

Turčianska záhrada

Z Oravy do Turca – krátka cesta. Sme v utešenom kraji oddávna nazývanom – Turčianska záhrada. Naozaj je to veľká krásna záhrada s plotom po samu oblohu. Na juhu ju ohradzuje Žiar, na východe Veľká Fatra, na západe zas Malá Fatra.

Olejkár šlachticom

Turiec je lesnatý kraj. Ešte na sklonku 19. storočia skoro polovicu územia pokrývali rozsiahle hory, lesy a háje. Oráčiny nedosahovali ani tretinu jeho rozlohy. Urodilo sa veľmi málo, zarobiť na živobytie nebolo kde. Ľudia z Turca odchádzali. Tak ako sa zo susednej Trenčianskej stolice chlapi vyberali do širého sveta s drotárskymi krošňami, z Turca odchádzali so skrinkami-pudlami. V nich roznášali po svete voňavé a liečivé oleje i vychýrenú voňavku – vodičku uhorskej kráľovnej. Vyrábali ich z rastlín, ktoré v Turci rastú dodnes.

Zaslúbenou krajinou olejkárov bolo Rusko. V čase ich najväčšej slávy nachádzalo tam spoľahlivú obživu vyše tritisíc chýrnych slovenských olejkárov. Nenadarmo sa hovorievalo, že Turiec je spolovice postavený za ruské ruble.

Mnohí slovenskí olejkári sa preslávili, mnohí zbohatli. Olejkár Kučera pravidelne dodával svoje voňavé produkty na kráľovský dvor vo Francúzsku, olejkár Hlavata bol osobným liečiteľom holandskej kráľovskej rodiny. Trojicu najslávnejších turčianskych olejkárov završuje Matej Toček z Kláštora pod Znievom, ktorý si v tom čase za závratnú sumu 80 tisíc zlatých kúpil veľký majetok i povýšenie do zemianskeho (šľachtického) stavu.

Turčiansky Svätý Martin

V druhej polovici 19. a začiatkom 20. storočia sa stal strediskom slovenského národného a kultúrneho života. Tu Slováci v roku 1861 vyhlásili historické Memorandum

▼ *Martin koncom 19. storočia*

SÚŤAŽ o slniečkarský bicykel

slovenského národa. O dva roky neskôr tu založili našu najstaršiu kultúrnu ustanovizeň Maticu slovenskú. Tu v roku 1867, v čase krutého maďarského útlaku, keď išlo o bytie či nebytie slovenského národa, vzniklo jedno z troch slávnych slovenských gymnázií. A v dvorane Tatrabanky odznela 30. októbra 1918 Deklarácia slovenského národa, v ktorej sa Slováci vyslovili za spoločný štát Čechov a Slovákov – Česko-Slovenskú republiku.

Viete, že...

...v Martine je Národný cintorín, miesto posledného odpočinku Martina Kučúrina, Jozefa Cígera Hronského, Martina Benku, Jána Kalinčiaka a mnohých ďalších významných dejateľov;

...v Martine je mohyla, ktorú mnohí ľudia považujú za Atilov hrob? Atila bol hunský vojvodca, žil v 5. storočí. Podľa povesti ho pochovali na neznámom mieste v zlatej, striebornej a železnej truhle s obrovským pokladom;

...na svahoch Veľkej Fatry sa nachádzajú vápenaté schránky morských živočíchov? Je to dôkaz, že pred miliónmi rokov bolo celé územie Turca zaliate morom;

...v Sučanoch sa narodil spisovateľ Rudo Moric?

SÚŤAŽNÁ OTÁZKA:

Ako sa volá časopis pre deti, ktorý vznikol v Matici slovenskej a ktorý vychádza dodnes?

Olejkár z Turca

Správnu odpoveď napíšte na korešpondenčný lístok a do 20. apríla ho pošlite na adresu Slniečko, P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava. Z vašich odpovedí vyžrebujeme piatich výhercov, ktorým pošleme peknú knihu. Všetky správne odpovede na konci školského roka zaradíme do žrebovania o slniečkarský bicykel.

Turčianska záhradka

Legenda rozpráva, že svätý Peter letel ponad zem a v zástere niesol vrchy, skaly, rieky, piesky a úrodnú pôdu. Zástera bola už vetchá, mať svätého Petra ju dostala ešte do výbavy, keď sa vydávala. Nebeský kľučiar priletel nad Turiec, a čo sa nestalo: zástera sa roztrhla a vypadli z nej vrchy a vršky. Odvtedy je ich v Turci toľko, že Turčania z darov vetchej zástery svätého Petra veľa osohu nemajú. Ale zato majú ten svoj Turiec tak radi, že sotva nájdete na Slovensku iné miesto, kde by bolo toľko lásky k svojmu kraju. Pekný je Turiec. Ozajstná záhradka, obkolesená zo všetkých strán vrchmi, čo najpeknejšie vidieť z martinského cintorína, z tej záhradky, kde sú zasiate najdrahšie slovenské semená. Na tomto národnom cintoríne sú pochovaní najväčší slovenskí spisovatelia a vlastenci, bez ktorých by možno ani Slovensko nebolo.

(Z knihy Š. Moravčíka
Veselé potulky po Slovensku)

**Išli tri panenky z Turca,
vzali si so sebou hudca,
stratili čižmičky v rose,
museli tancovať bosé.**

Martinčanov vraj kedysi prezývali kalužiari. Martin mal za dávnych čias len jednu ulicu, dlhú a veľmi širokú, bez mena. V nej na prostriedku stálo niekoľko malých domčekov. Len v susedstve stoličného domu stál trochu lepší panský hostinec. Volal sa Kaluž. Keď roku 1882 Martin vyhorel, hostinec

zrúcali. Kalužou ho nazývali akiste preto, že pred ním boli dve murované a len žrdami ohradené hlboké jamy, do ktorých vtekala prebytočná voda. Museli byť vtedy veľké suchá, keď ani tieto zberné vody nepomohli zastaviť ničivý požiar... A tak po známom martinskom hostinci nezostalo ani stopy.

Druhý výklad prezývky Martinčanov vraví, že tá veľká martinská ulica nebola dláždená, a keď trochu napršalo, bolo na nej po kolená blata.

(Veselé potulky po Slovensku)

Múzeum slovenskej dediny v Martine

FRANTIŠEK ROJČEK

Veľká noc

Čo nedá spať
malej Ide?
Že Veľká noc
zajtra príde.

Javí sa jej
totiž hlúpe,
že ju čaká
vodný kúpeľ.

Zajtra to však
inak bude —
ukryje sa
v prázdnom sude.

Bolo z toho
veľké haló!
Viete, deti,
čo sa stalo?

Na ldinu
veľkú škodu
vliat do suda
niekto vodu.

Po samučký,
samý okraj!
Naša Ida
je zas mokrá.

Nuž, poviem vám,
žiadna sláva...
Na Veľkú noc
sa to stáva.

LIBUŠA FRIEDOVÁ

Veľkonočný pondelok

Vítaj! Už ťa čaká v tráve
sedmokráska pri púpave.
Zo záhrad ťa zdravia stromy.
Mačiatka máš na priedomí.
To je radosť! Už si s nami!
S korbáčikmi, s kraslicami.

Si náš sviatok zo zlata.
Najmä chlapi sa dnes majú!
Vďaka tebe polievajú
radom všetky dievčatá.
Nech kvitnú po celý rok...
S korbáčikmi, s kraslicami.

Taký si ty pondelok!

RUDO MORIC

Ako pána kráľa zachránili prasce

Béla IV., kráľ uhorský, blúdil z komnaty do komnaty. Chodil zhrbený, kolená sa mu podlamovali, v bruchu mu škvrčalo, lebo už dva dni nemal v ústach ani omrvinky. Napokon zastal pred veľkým lomeným oknom a zahľadel sa na nádvorie, plné čelade, ozbrojených mužov i motajúcich sa žien. Naozaj sa všetci iba motkajú alebo sedia v tieni hradieb a odpočívajú. Len stráže bdejú a hľadajú za hradby. Tam sú tatárske vojská a ako supy čakajú na okamih, keď obrancovia hradu umrú od hladu.

A tá chvíľa sa čoraz väčšmi blíži. Na Turčianskom hrade už nieto ani pecňa chleba, ani kúska mäsa. Sýpky a komory zívajú prázdnotou.

Vtom ktosi zaklopal na dvere komnaty.

Kráľ zdvihol hlavu, nechcel prejavíť slabosť.

Vošiel pán Ondrej, veliteľ Turčianskeho hradu.

„Vaša výsosť, v tatárskom tábore sa zase hýbu. Môžeme čakať, že zajtra opäť zaútočia.“

„Možno to bude posledný útok, Ondrej,“ povedal kráľ s trpkým úsmevom na vysušených perách.

Pán Ondrej porozumel narážke. Chcel kráľa obodriť:

„Smola a voda v kotloch vri. Nech len prídu!“

V duchu však vidí strašný obraz. Tatárske hordy sa rútia otvorenou hradnou bránou a šikmými okáľmi pasú po kráľovi. Keď ho dochytiť, zotnú mu hlavu, napichnú ju na kopiju a tak poletia k Veľkému chánovi so vzácnou korisťou. Nie, radšej skapať hladom ako takú pohanu!

Pána Ondreja až striaslo. Pohladil si bradu a skríkol:

„Aj keď všetci pomrieme hladom, Tatárov dnu nepustíme!“

Kráľ pochopil, čo sa robí vo veľmožovej duši. Usmial sa a povedal:

„Chod' medzi obrancov, pán Ondrej, ja sa ešte chvíľu pohovárám sám so sebou a potom prídem za tebou posmeliť dobré duše.“

Len čo kráľ ostal sám, znova sa otvorili ťažké dvere. A v tých dverách stojí nie veľmož, nie vojak, lež obyčajný sedliak. Halena na pleci, širák na hlave. Nestačí sa kráľ čudovať, keď sedliak prevrávi:

„Prepáčte, pán kráľ, že širák pred vami nedávam z hlavy, ale ako vidíte, ruky mám zajaté.“

A naozaj, kráľovi idú oči z jamiiek vyskočiť. Sedliak má v rukách dve prasiatka a na chrbte košíško plné rakov.

„Dopočul som sa,“ vraví sedliak, „že vašu výsosť chcú tie tatárske potvory vyhladovať a potom napichnúť na kopiju. Nuž som si povedal, že ja tých Tatárov dajako prekabátim a vás zachránim. Prešmykol som sa sem ovčím chodníkom a tu som. A tieto prasiatka i raky prijmite, výsosť, ako dar.“

„Dakujem ti, dobrý človeče, ale nás dve prasiatka nezachráni.“

Sedliak sa zasmial, pokročil ku kráľovi a dôverne mu vraví:

„Jedno prasiatko a raky nech zje vaša výsosť a druhé vyhodíme za hradné múry, nech sa ním Tatári zadrhnú!“

Kráľ pochopil sedliacky figeľ. Privinul sedliacka na svoju hrud'.

A ako sedliak premyslel, tak sa aj stalo. Jedno prasiatko upiekli pre kráľa, lež kráľ si odkrojil z neho iba kúsok, ostatné dostali bojovníci. Aj z uvarených rakov si kráľ zobral len dva,

ostatné kázal znieť na nádvorie. A keď sa zvečerilo, pán Ondrej, veliteľ Turčianskeho hradu, prikázal trúbiť trom trubačom.

Tatári sa prestali chystať na útok. Zdvihli vysoké hlavy a čakali, čo sa bude robiť. Aj ich veliteľ sa zahľadel na hradby v nádeji, že ľudia z hradu chcú vyslať vyjednávačov.

„Len prídte vyjednávať, vy kresťanskí psi,“ šúcha si Tatár dlane. „Prídte, hlavy vám nastokneme na kopije!“

Trubači dotrúbili a odrazu – bác! Tam, kde boli najhustejšie tatárske zástupy, padlo celé, celučické prasa. Náramný zmätok nastal v tatárskom tábore. Tatári jačia na svojho veliteľa:

„Kdeže ich vyhladujeme, keď nám celé prasce hádzu na hlavy! Poďme my preč odtiaľto, nič tu nezmôžeme!“

Darmo tatársky veliteľ raz bledol, raz zase červenel. Prasa mu ležalo pri nohách. Čo mal robiť, rozkázal zvinúť stany, osedlať kone a miesto útoku na hradby pripraviť sa na cestu do ďalekej tatárskej krajiny.

Bolože to radosti, keď vyšlo slnko a okolo Turčianskeho hradu nebola ani jedna tatárska noha. Ľudia na hrade plakali od radosti a objímali jeden druhého. No najviac láskavosti sa ušlo sedliakovi. Kráľ slávnostne vyhlásil, že osloboditeľa hradu kráľovsky odmení. A veru aj odmenil. Pri hostine, usporiadanej na počesť záchranu, obdaroval sedliaka majetkami a daroval mu zemiansky erb, v ktorom boli dva raky. To vraj tie, čo kráľ zjedol. Tak sa novopečený zeman mohol nazývať Rakovským.

Aj ostatných obrancov Turčianskeho hradu kráľ bohato odmenil a povýšil do stavu zemianskeho. Od toho času znova slnko veselo svietilo na slobodný Turčiansky hrad, ktorý neskoršie nazývali Znievom.

POVEŠŤ TATRANSKOM ZLATOM KAMZÍKOVI

Kedysi dávno žil v Tatrách poľovník menom Glonek. Šíp z jeho kuše nikdy neminul cieľ, a tak žiadne zviera či vták si nemohlo byť isté životom. A Glonek veru musel mieriť presne, lebo stará veštica mu raz predpovedala, že umrie vtedy, keď netrafi cieľ.

Raz Glonek uvidel kamzíka so zlatými rohmi.

Kamzík chcel vedieť, prečo ich Glonek zabíja.

Glonek kráľovi kamzíkov sľúbil, že viac loviť nebude.

Jedného dňa sa pred Glonekovou chalupou zjavil bohatý pán.

Odopol z opaska mešec dukátov a núkal ho Glonekovi.

Glonek mal chamtivú ženu.

A tá ho prinútila ísť na lov.

Glonek vystrelil, no netrafil.

Vzápätí ho aj s jeho chamtivou ženou zasypala kamenná lavína. Tak sa vyplnili slová veštrice.

Kamzík so zlatými rohmi sa už viac žiadnemu človeku neukázal. Zostala po ňom len táto povesť a meno jednej z kamenných tatranských veží – Strelcova alebo Strelecká.

*Ked' v apríli vietor duje,
stodola sa naplňuje.*

*Ak na Ďura píše,
bude ovos rásť,
aj keby si ho
na skalú zasiať.*

● Na Ďura (Juraja – 24. apríla) bolo všetko inak. Kto vyoral pred Jurajom hada a zjedol z jeho mäsa polievku, určite porozumel reči zvierat. Kto prútom udrel hada, ktorý práve hltal žabu, mal si prút starostlivo uschovať. Ak išiel na súd a prút si vzal so sebou, jazyk sa mu tak rozviazal, že spor určite vyhral.

*Vezmem si ja sekerečku,
prerúbem tú studienečku
a v tej našej studienečke
bude vody zas!*

● Nezabudnite do Veľkej noci vyčistiť vo svojom okolí aspoň jednu studničku. Keby ste išli na výlet k studničke s rodičmi, porozprávali by o tom svojim známym a tí by zas išli čistiť studničky so svojimi deťmi. Mohla by to byť dobrá oslava DŇA ZEME, ktorý si pripomenieme 22. apríla.

*My sa umývame každý deň do rôčka,
studenou vodičkou z bystrého potôčka...*

▲ Na Veľkú noc sa ľudia umývali v potokoch aj v studničkách. Voda im pridala na krásu, zmyla choroby a ochránila pred zlom. Na Bielu sobotu malí chlapci behali okolo domu, cengali zvoncami a odriekali:

**Von, myši, potkany,
kde ste sa tu nabrali?
Von z myšacej diery,
von z našej komory!**

KAKAOVNÍK

Miroslav Florian

**Malý tiger začal plakať,
že mu treba veľmi kakať.
Vyplašil nám celý rovník!
Vyrástol tam kakaovník.**

Prel. Marián Heveši

▲ Verili by ste, že čokoláda rastie na čokoládovníkoch? Čokoládovníky môžu byť orieškové, kokosové, mandľové... Máte pravdu, je to prvoaprílový žart. Zato kakaovníkov je v tropickej Amerike dosť a dosť. Sú to vysoké stromy s veľkými oválnymi listami. Kvety nevisia z konárov, ale vyrastajú rovno z kmeňa. Na jednom strome ich môže byť až stotisíc. Mravce chodia na ich sladkú šťavu a pritom kvety opelia. Po opelení sa kvety premenia na plody, pripútané ku kmeňu krátkou stopkou ako uhorky. V šťavnatej dužine plodu sú semená – kakaové bôby, z ktorých sa získava kakaový prášok. Od kakaa je k čokoláde už iba krôčik. Kakaovník je najmenej trojnásobne užitočný. Mladé bobule sa jedia ako zelenina a z dreva stromu sa vyrábajú ozdobné predmety.

Prípravuje
Marta Šurinová
Ilustroval
Ján Lengyel

Ukričané žaby

▲ Nie je to prvoaprílový žart. V pralesoch Brazílie žije zvláštny druh obrovských, vyše 20 centimetrov dlhých žiab, ktoré sa dokážu pohybovať po zemi niekoľkometrovými skokmi. Volajú ich hvízdavky. Vôbec nás neprekvapí, že im dážďovky ani hmyz nestačia. Podvečer sa vydávajú na lov jašteríc, malých hadov, ale aj vtákov a cicavcov. Meno hvízdavka je vraj pre túto „žabisko“ príliš pekné. V nebezpečenstve zavreští totiž takým mohutným, doďaleka sa rozliehajúcim škrekom, že vyľakáný útočník ju okamžite pustí. Žaba využije moment prekvapenia a dlhými skokmi si zachráni život.

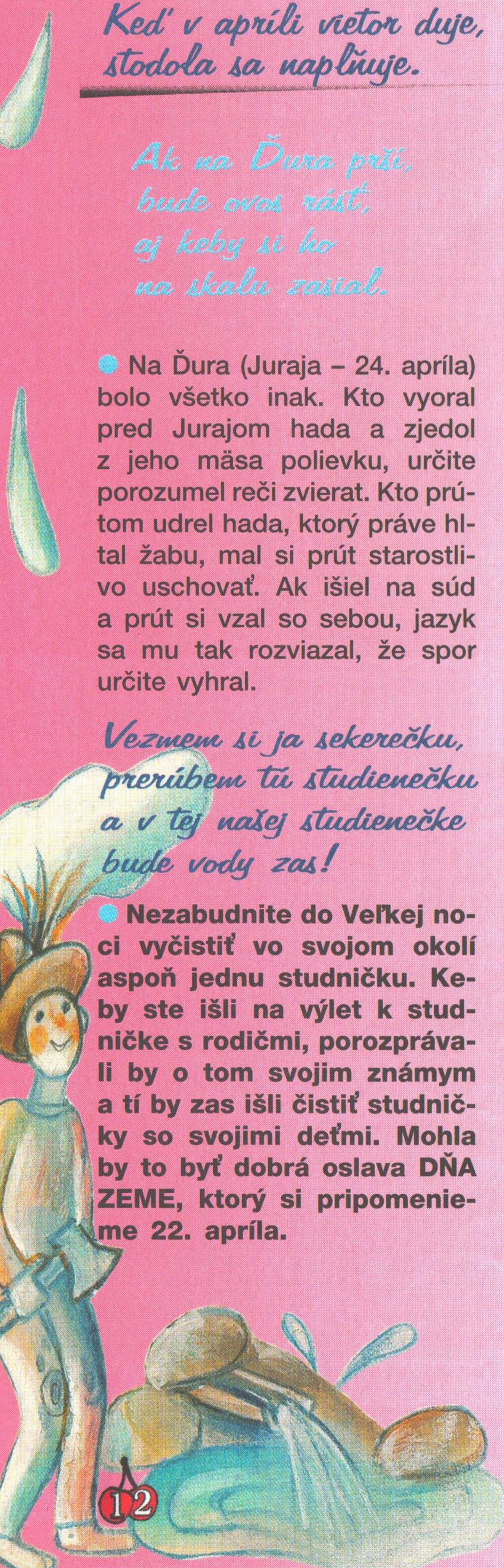
Vtáčik spod sita

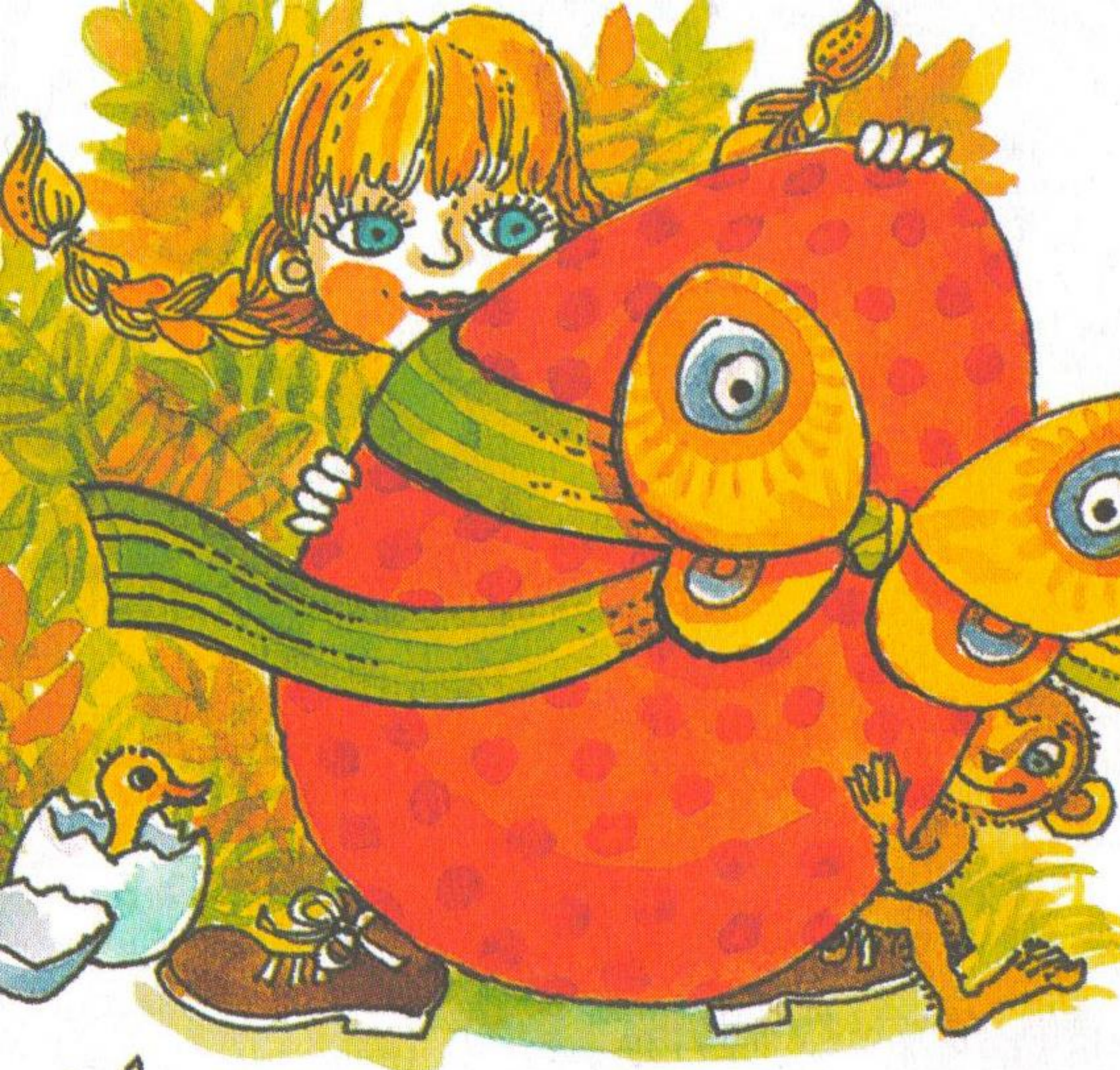
▲ Začalo sa to na jar pred rokom. Po našom dvore lietal párik žltochvostov. Sú to malé, štíhle, čierne vtáčiky, samček má veľmi nápadný žlto-hrdzavý chvost. Lietali z múrika na plot, z plotu na strechu, zo strechy na zem. Potom samček vyletel na strechu, trochu sa prikrčil a spustil svoju pieseň. Chvíľu spieval, potom priduseným hlasom zasyčal a nakoniec zamľaskal: tak, tak. Trošku sa pritom prikrčil a potriasol chvostíkom. Vo vtácej reči to znamenalo: „Pozri sa, tu je dobré miesto na hniezdočko. Ale tam, pod tým sitom, čo je zavesené na stene, tam to bude najbezpečnejšie. Tam mačka nevyskočí.“ O nejaký čas tam už bolo hniezdo. Dva týždne samička sedela na vajíčkach, ďalšie dva týždne už rodičia usilovne krmili svoje mláďatá. A tie ešte ani nevedeli poriadne lietať, už ufrnkli na plot. Cvrčivým hlasom sa ozývali od rána do večera.

Zelené myšlienky

▲ **Keď sme v tvári zelení, určite sme chorí.**

▲ Keď je zelená naša planéta Zem, znamená to, že je zdravá. Pôda nie je zamorená, vzduch je čistý. Všade je dostatok vody a každý má čo jesť a kde bývať. Snažme sa o to, aby naša Zem zostala zelená. Napíšte nám, čo by ste urobili, keby ste boli prezidentom Slovenska, Európy alebo aj celého sveta, aby naša stará, dobrá Zem zostala stále zelená a my zdraví.

Malovaná pisanka

Blížila sa Veľká noc.

začali pliesť, malovali.

Aj v lese švitorili, šveholili, štebo-
sali. Len štikhy červený bol smutný.

Vedel, že ani tentoraz neryšibe svoju su-
sedku. Keby som mal,

„mohol by som.“ Vtom cupital okolo ne-
ho. „Priateľko, požič mi svoje,

oslovil ho. „Zaskočím k svojej pria-
telke a vrátim ti ich.“ nad čud-
nou prosbou pokrútil hlavou a bol

preč. Vtom letela okolo - napotaj-
ka. „Požič mi,

oslovil ju. „Za-
lesim k a vrátim ti ich.“ iba

DOMA EUJ! →

mávla a viac jej nebolo. rosmutnel.
Vtom letí okolo a vraví: „Ak chceš,
ja ti pomôžem.“ Ako by si mi ty mo-
hol pomôcť, zadiril sa. „Takto,
rasmial sa a z celej sily fúkol
do. Závan vetra nachýlil k,
takže sa jej dotkol. Vyzeralo to, ako-
by ju pošibal. natešene zvijskla a
obdarovala svojho šibača malíčikým
„Je čarovní,“ povedala. A naozaj. Ne-
plynulo veľa dní a z malého veľkonoc-
ného sa ozvalo rázračné pí-pí-pí.

NAPÍŠAL: JÁN DONOVAL
NAMAĽOVALA: D. ONDREIČKOVA

mbáidomci, borbaši, mofy, jidlička

smek, sojka, melor, krídlo, hán

FAŠIANGY

Najveselším obdobím roka sú fašiangy, ktoré nasledujú po Vianociach a predchádzajú sviatkom Veľkej noci. Majú pôvod v starých predkresťanských zvykoch na prelome zimy a jari. Pred veľkonočným pôstom trvajúcim 40 dní boli príležitosti na bohaté hodovanie a zábavu, v stredovekých mestách sa vyvinuli do podoby pouličných karnevalov a hier. Starý názov fašiangov – masopust súvisel s hojným jedením mäsa a mastných pokrmov. V tuku vyprázané pečivo – fánky, šišky, pampúchy – je dodnes typickým fašiangovým jedlom. Neodmysliteľnou súčasťou fašiangovej zábavy je maska. V sprievode vystupujúce zvieracie masky (medveď, koza, turoň), maska tučného muža (hrubý pán) mali podľa starých predstáv zabezpečiť silu, zdravie, dobrú úrodu a ochranu pred zlými silami. Muž preoblečený za ženu, maska polochlapa-položeny znázorňovali „svet naopak“. Masky farára či notára smiešne napodobňovali tieto inak vážene funkcie. Ďalšie masky – žobrák, kominár, Cigánka, Turek, černochoch, Indián – vytvárali svojim správaním a podobou veselý nevšedný svet. Zábavami a maškarnými plesmi oslavujeme fašiangy dodnes.

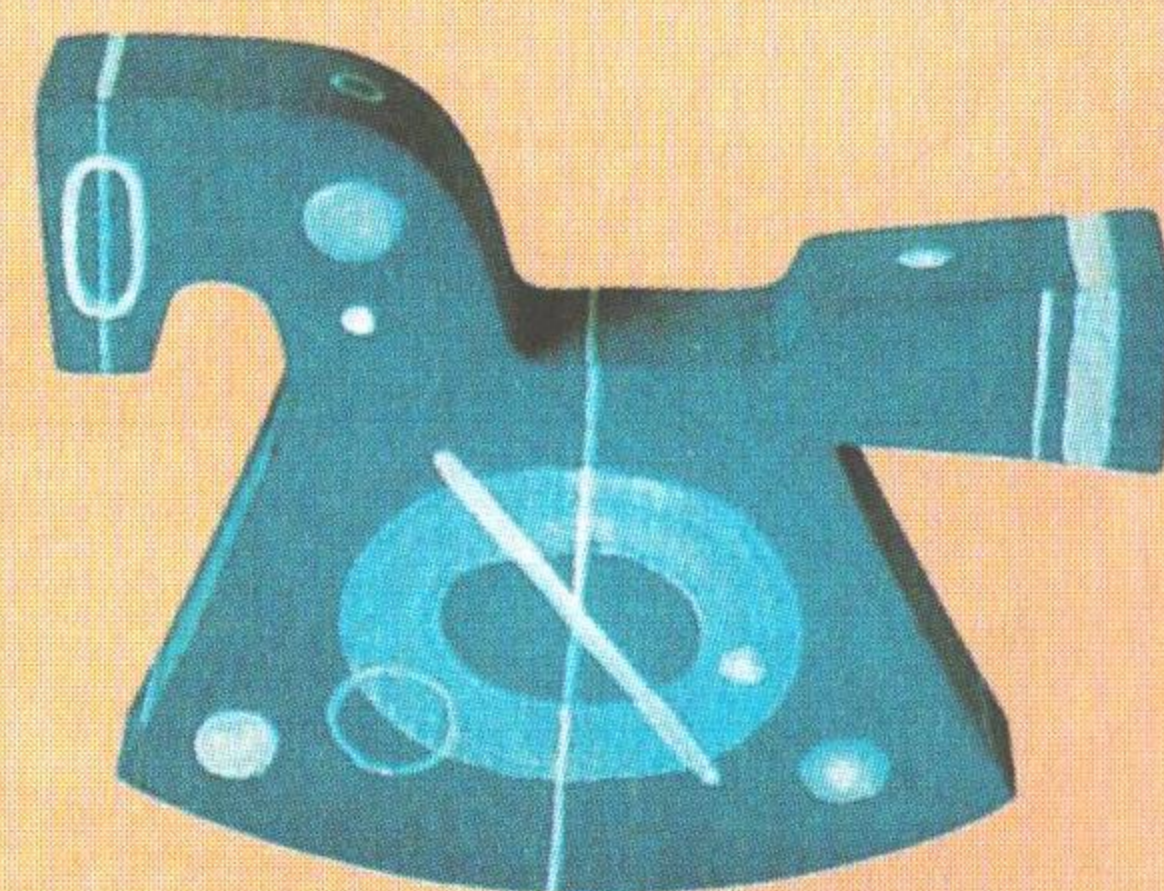

SLOVENSKÉ ROZPRÁVKY

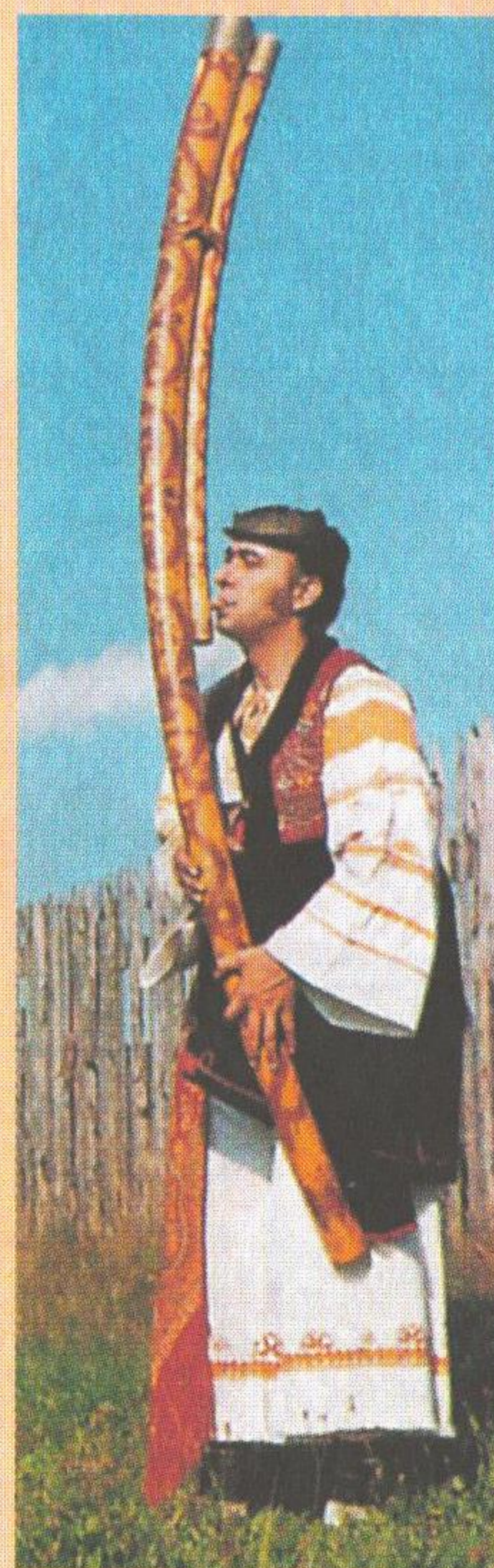
Naším národným pokladom sú ľudové rozprávky. Stáročia sa dedili z pokolenia na pokolenie, aby svojou vierou v dobro poľudšťovali život najbiednejších. Bol to Pavol Dobšinský, evanjelický kňaz v Drienčanoch, ktorý vo svojom diele Prostonárodné slovenské povesti (1880–1883) rozprávkový drahokam vybrúsil do očarujúcej krásy.

Pavol Dobšinský (1828–1885)

Vladimír Kompánek patrí k umelcom, ktorého drevené koníky majú rady nielen deti, ale aj dospelí, lebo im pripomínajú ich vlastné detstvo.

Fujara je typický slovenský ľudový hudobný nástroj, ktorý sa nevyskytuje inde na svete.

Ovce na paši – bežný obrázok v horských oblastiach Slovenska.

Socha Sedembolestnej Matky Božej v bazilike v Šaštine, od roku 1927 patrónky Slovenska, ktorej sviatok sa svätí 15. septembra.

Kamzík obýva vysoké polohy Tatier. Občas ho môžeme sledovať na rannej či poobedňajšej paši vysoko na horských úbočiach.

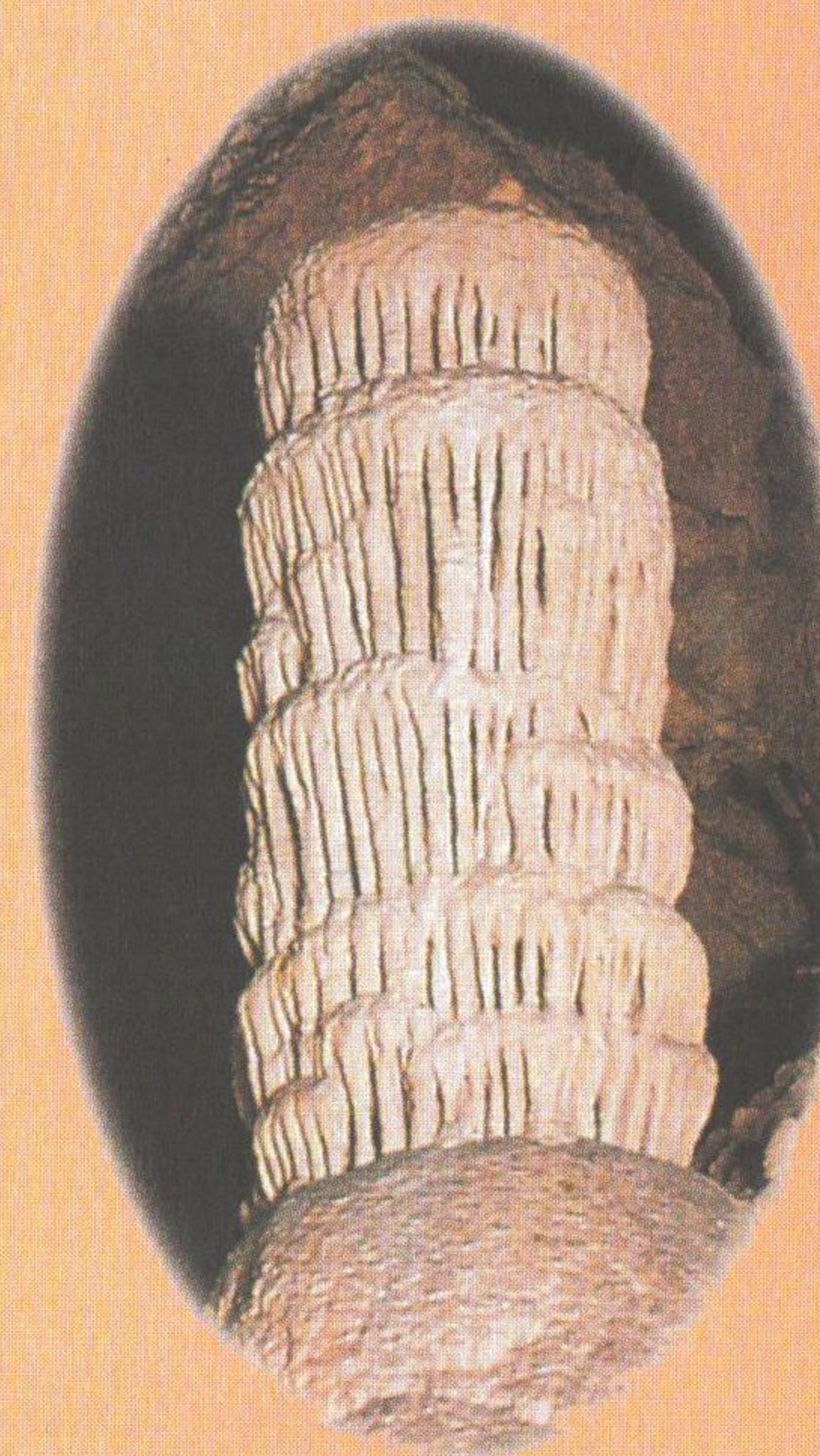
Kriváň naši predkovia dlho považovali za najvyšší vrch Tatier.

Gorali – ľudia žijúci v horách, sa prispôbili drsnému životu v nich.

Rytier alebo cisár?

Na Hlavnom námestí v Bratislave stojí Rolandova fontána. Jej soche koluje legenda, že je to rytier Roland, ktorého v prvej minúte nového roka môže čestný človek vidieť, ako sa otáča. Pravda je však taká, že Roland je cisár Maximilián II., ktorého zvečnil rakúsky majster roku 1572.

Šikmá veža sa nenachádza len v Pise, ale aj na Slovensku v Belianskej jaskyni.

Zlaté rúno (8. ČASŤ)

Hrdina Iason vykonal v Kolchide neslýchaný čin, keď splnil úlohu, čo mu dal kráľ Aietes. Pooral s ohnivými býkmi Areovo pole, zasial doň dračie zuby a poradil si s bojovníkmi, čo vzišli z tej sejby.

Aietes sotva dokázal skryť údiv a sklamanie. Popravde, nikdy nemal v úmysle rozlúčiť sa so zlatým rúnom a vôbec nemienil dodržať svoje sľuby. Navonok však nedal nič znať. S falošným úsmevom a vlúdnyimi slovami pozval argonautov do paláca osláviť Iasonov hrdinský čin. Pritom sa chcel dozvedieť, akými čarami Iason premohol ohnivých býkov a dračích bojovníkov.

„Žiaden smrteľník by nedokázal splniť takú úlohu,“ sipel a snoval nové úklady. Najradšej by bol dal loď Argo podpáliť a pobiť jeho posádku. Jeho dcéra Medea vytušila však otcove úmysly. Tajne vyklzla z paláca a ponáhľala sa varovať gréckych hrdinov.

„Nechodte do paláca, môj otec sa vám chce pomstiť,“ varovala Iasona. „A rovnaký osud čaká aj mňa, keď vyjde najavo, že som ti pomohla.“

„Vari kráľ môže tak hanebne poprieť svoj sľub?“ rozhorčil sa Iason.

„Kráľ Aietes zlaté rúno nikdy dobrovoľne nevdá!“ vraví Medea.

„Lenže ja som splnil jeho podmienky a mám právo zlaté rúno si vziať!“

„To rúno stráži ohnivý drak, čo nikdy neusína.“

„Dosiaľ sme prekonalí toľko nebezpečenstiev, že sa nezľakneme ani draka. Dané slovo splníme a privezieme zlaté rúno do rodného Grécka.“

Pri tých slovách Medea s obdivom hľadela na Iasona a vzdychla:

„Kiež by som aj ja raz uzrela tvoju domovinu!“

Iason sa zahľadel princeznej do očí a vraví:

„Rád ťa privediem domov ako svoju nevestu.“

Medea sa šťastne usmiala a podala Iasonovi ruku.

„Verím tvojmu slovu a aj ja ti dávam svoje. Ale teraz nesmieme stratiť ani chvíľu. Ponáhľajme sa do Areovho hája po zlaté rúno.“

Iason nasledoval Medeu, ktorá ho viedla nocou k posvätnému háju. Cestou vzývala bohyňu temných kúziel Hekatu a boha spánku Hypna. Jej zelené oči žiarili do tmy a uhranuli všetko naokolo. Zatičli hlasy šeliem i šelest krídiel nočných vtákov.

Keď prišli k Areovmu háju, zacítili najskôr žeravý dračí dych a vzápätí zbadali obludného plaza, v tisícoch slučiek omotaného okolo prastarého duba. Koža Diovoho posvätného barana spočívala na rozložitých vetvách a šírila naokolo mäkký svit. V tom svite sa zaleskli dračie oči a zuby v tlame väčšej než morský koráb. Iason v úžase pevne zovrel štít a kopiju. Medea mu položila ruku na plece na znamenie, aby sa nehýbal. Sama sa blížila k netvorovi a podmanivým hlasom odriekala zaklínadlo:

*„Uspi, uspi, moc čarovná,
draha, čo spánok nepozná.
Nech dračia hlava nehybná
uviazne v osídlach Hypna.“*

Ohnivé oči sa pomaly privierali a hlava klesala na zem. Medea neustala v zariekaní a pritom jalovcovou vetvičkou kropila oči obludy odvarom zo zlomocných bylín. Obrovský drak upadol do hlbokého spánku. Slučky jeho bezmocného hadieho tela sa rozložili doširoka doďaleka ako obrovské morské vlny.

Iason sňal z koruny duba zlaté baranie rúno a obradne si ho položil na plecía.

„Ponáhľajme sa!“ súrila Medea. „V paláci už isto o nás vedia.“

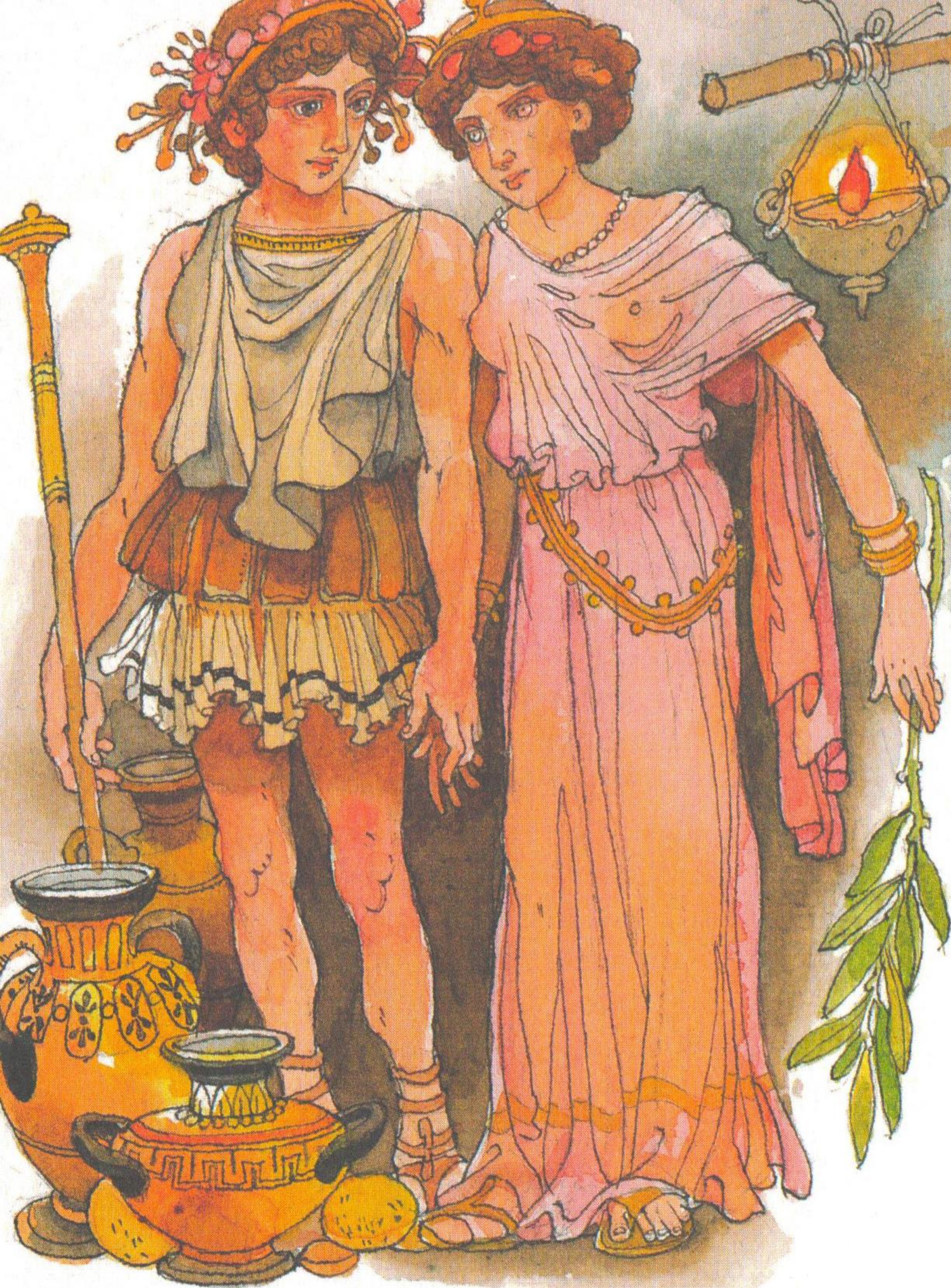
Bežali temnou horou k ústiu rieky, kde kotvila loď Argo a kde už netrpezlivo čakali Iasonovi druhovia. Len čo sa nalodili, začuli z brehu rinčanie zbraní kolchidských vojakov. Z diaľky sa ozýval hrozný rev draka, ktorý sa prebudil z mátožného spánku. Všetci muži z lode Argo zaujali svoje miesta. Chvatne odviazali laná a opreli sa do vesiel. Aj veliteľ Iason, aj básnik Orfeus sedeli na veslárskech laviciach a veslovali zo všetkých síl, až kým loď nevyplávala z ústia mútnej rieky Fasis a neocitla sa na širom mori. Tam argonauti prepukli v búrlivý jasot. Ale Iason riekol:

„Neradujme sa predčasne, verní druhovia, lebo cesta domov nebude bezpečná ani ľahká. Odvážame z Kolchidy dva vzácne poklady. Prvým je vzácne zlaté rúno z posvätného Diovoho barana. Druhým je krásna kráľovská dcéra Medea, ktorá opustila svoju vlasť, aby sa stala mojou nevestou. Ani jedného, ani druhého sa kráľ Aietes nevzdá bez boja.“

A vskutku. Len čo sa nebo sfarbilo ružovým úsvitom, na obzore sa objavili obrysy kolchidských bojových lodí.

Medea vstala a hodila za seba svoj strieborný závoj. V tej chvíli sa nad morom rozprestrela hustá hmla a zahalila loď Argo pred zrakmi prenasledovateľov. Argonauti sa opreli do vesiel, až sa prehýbali ako napäté luky. Do plachiet zadul svieži východný vietor a štíhly koráb napredoval rýchlo ako šíp.

„Ano, ja. Opustila som otca aj vlasť a odišla som s Iasonom.“

Sotva Medea dohovorila, do paláca vbehol zbrojnoš a hlásil, že k ostrovu sa blížia tri kolchidské vojnové lode.

„Beda mi,“ zaúpela Medea. „Zato, že som pomohla Iasonovi, otec ma kruto potrestá.“

A naozaj. Veliteľ kolchidského loďstva žiadal, aby mu Alkinos vydal Medeu a s ňou aj zlaté rúno.

„Musíte počkať, kým celú vec starostlivo zvážim,“ riekol kráľ Alkinos a odobral sa do svojich komnát.

Alkinovej manželke Arete sa ulútostilo Medey. Spomenula si na kráľovské dcéry, ktoré sa vzpriečili otcom a museli zato trpieť celý život. Chcela ušetriť kolchidskú princeznú takého osudu.

„Aký rozsudok vynesieš?“ pýta sa uprostred noci svojho manžela a kráľ Alkinos odvetil:

„Celú vec rozsúdím takto: ak je princezná Medea ešte dievčaťom, musí sa vrátiť k otcovi a podrobiť sa jeho vôli. Ak je však Iasonovou ženou, bude ďalej nasledovať svojho manžela.“

Areta nemeškala a poslala do tábora argonautov sluhu s odkazom.

„Do rána sa musí Medea stať Iasonovou ženou!“

Hneď sa začali chvatné prípravy na svadbu. Verní druhovia ozdobili ženícha a nevestu kvetmi, priviedli ich do Dionýzovej posvätnéj jaskyne, tam obetovali bohom a spievali svadobné piesne. Napokon mladomanželom pripravili svadobné lôžko zo zlatého rúna.

„Vráťte sa pokojne domov a povedzte svojmu kráľovi, že zlaté rúno i Medea podľa práva patria Iasonovi,“ vyhlásil na druhý deň kráľ Alkinos.

A tak kolchidské lode zamierili späť na východ a loď Argo vyplávala smerom k rodnému Grécku.

(Pokračovanie)

Predsa však trvalo celých sto dní, kým preplávali úžinou Symplegadských skál do Marmarského mora, a potom sa ešte mesiac trikrát zaokrúhlil v splne, kým sa ocitli v egejských vodách. Tam zamierili na ostrov Schériu, kde šťastnému národu Fajákov vládol kráľ Alkinos, vychýrený svojou múdrosťou a spravodlivosťou. Vľúdne prijal argonautov a pozorne počúval rozprávanie o ich výprave za zlatým rúnom. Úprimne obdivoval ich um a odvahu, lebo sám bol skúseným moreplavcom. A ešte viac užasol nad tým, ako Iason splnil ťažkú úlohu, čo mu uložil kolchidský kráľ.

„Nikdy by sa mi to nepodarilo,“ riekol Iason, „nebyť šľachetnej pomoci kráľovskej dcéry.“

„Ty si tá Aietova dcéra?“ spýtal sa Alkinos dievčiny, ktorá sprevádzala Iasona.

Krížovka Slniečkarka

Ilustroval JÁN LENGYEL

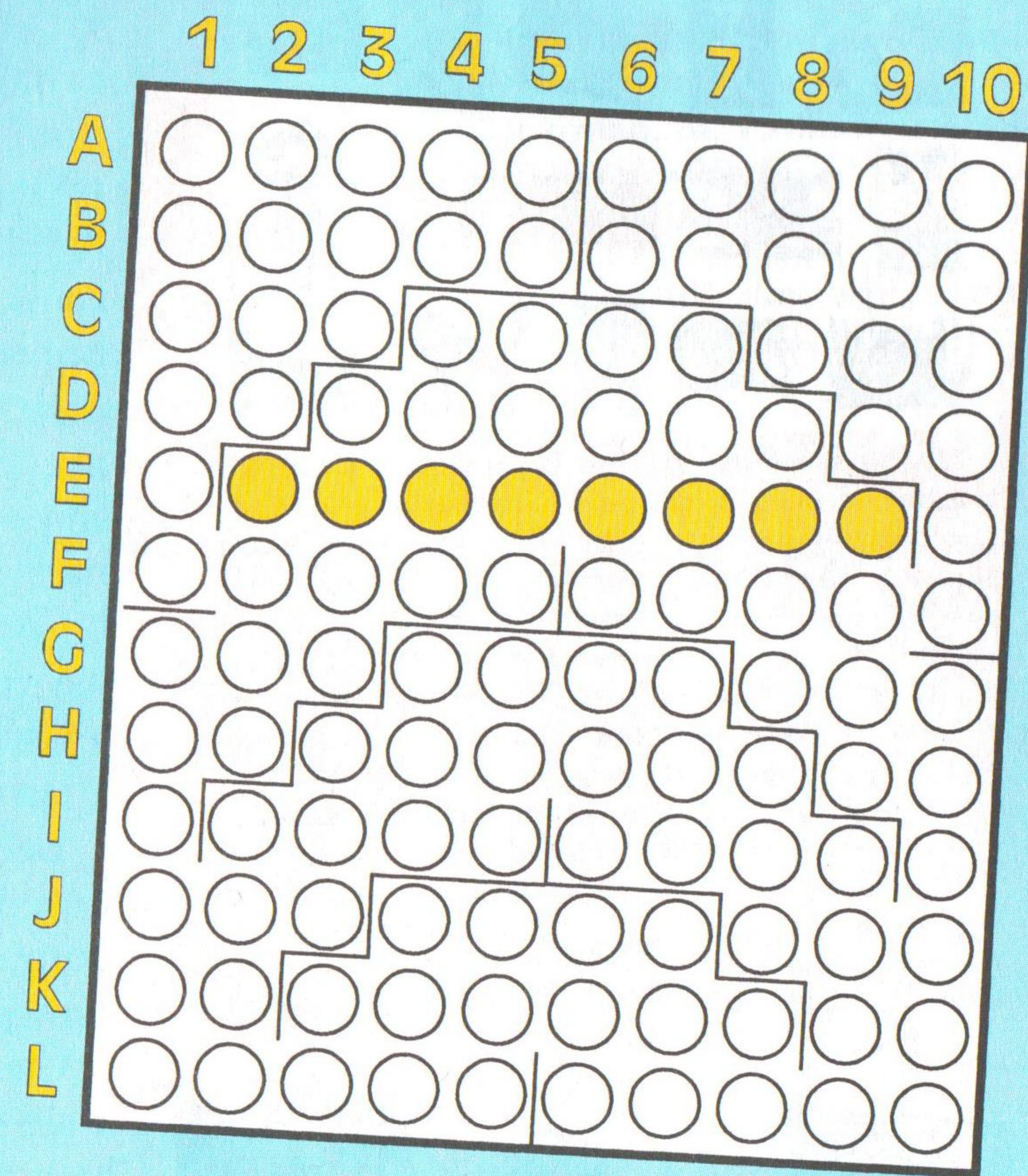
Ak sa vám nepodarilo uhádnuť správnu odpoveď na otázku v súťaži o slniečkarský bicykel, opäť vám pomôže naša krížovka. Už vieš, ktorý časopis začal vychádzať v Martine v roku 1927 a vychádza dodnes?

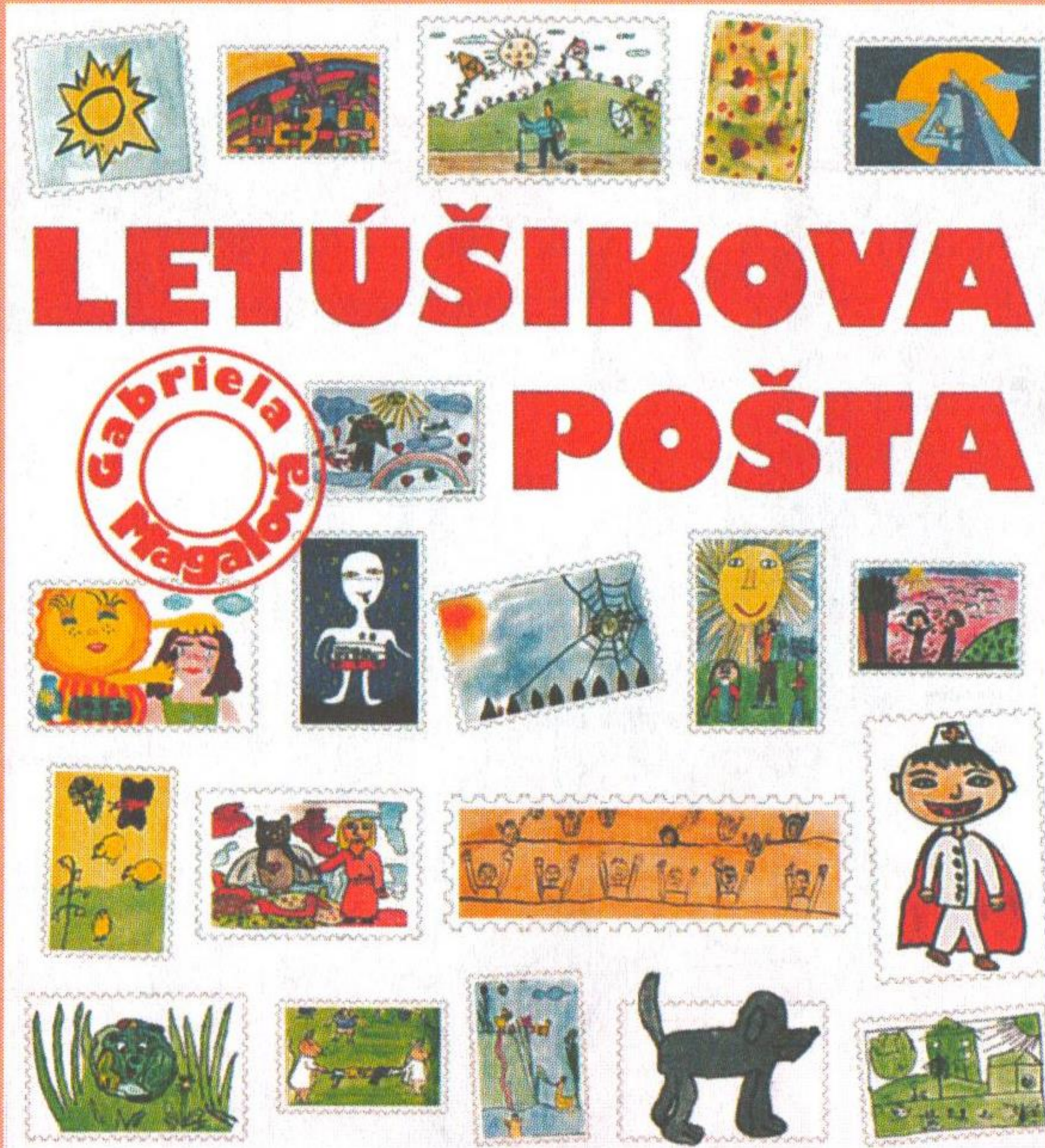
VODOROVNE: A. Domáce zviera s rohami – cenina (kolok). B. Jarný mesiac – bezodtokové jazero, morské oko (pleso). C. Osobné zámeno ženského rodu – stôl na predávanie tovaru (pult) – na toto miesto. D. Tým smerom – tvar slovesa vábiť – vlastní. E. Nula – **TAJNIČKA** – Rudolf. F. Poranil – vykurujte. G. Opak svetla – pootieraj – akým spôsobom. H. Anna a Amália – tvar slovesa okrádať – spojka. I. Vladimír – úžitok – peňažná sústava (mena) – Richard. J. Len – nočný dravý vták – dievčenské meno. K. Ladislav a Emil – tvar slovesa zabolieť – Andrej a Silvia. L. Dospelá Adelka – dravé zviera (šelma).

ZVISLE: 1. Krstný otec – roztavovala. 2. Poranenie – opustená – hlavné jedlo dňa. 3. Druh papagája (ara) – srst' oviec – hmyz podobný včele – zo po česky. 4. Vilma a Elena – pán v množnom čísle – sídlo zraku – vysával. 5. Anton a Cyril – tvar slovesa ubiť – trhovisko – obaja. 6. Karol a Pavol – liečivá tabletká – obruba obrazu – drobný cudzopasný hmyz (voš). 7. Ondrej a Leopold – tvar slovesa tícť – kráča – odporovacia spojka. 8. Hora – rybie vajíčko – spojka (ani) – nepriepustná hornina (il). 9. Dvakrát štyri – domácke meno Otília – chlapčenské meno (24. decembra). 10. Drobný štípajúci hmyz v množnom čísle – ozdoba, okrášlenie.

POMÔCKA: Menej známe výrazy sú uvedené v zátvorkách.

P. Štefánik

Občianske združenie Pokoj a dobro a detské hnutie Letúšik s podporou Nadácie otvorenej spoločnosti a mesta Hlohovca vydalo knižočku Gabriely Magalovej Letúšikova pošta. Sú v nej ukryté rozprávky z obálok. Ich farebné okienka otvárajú pred vami vnútorný život vecí, ktoré sa rady hrajú na skrývačku. V tejto hre im pomohli krásne obrázky detí z Trnavy, Vrbovíc, Šulekova, Bratislavy, Gbiel, Myjavy, Hlohovca a Zlatých Kľasov, ktoré knižočku ilustrovali a urobili jej veselú tváričku.

Ak chceš nájsť Letúšikovu poštu vo svojej schránke, môžeš si ju objednať na adrese: Gabriela Magalová, SNP 21/A, 920 01 Hlohovec. Cena knižočky je 60,- Sk, pri odbere nad 10 kusov 50,- Sk.

LETÚŠIKOVA POŠTA

GABRIELA MAGALOVÁ

ROZPRÁVKA Z ČIERNEJ OBÁLKY

Neverte, že je pavúk zlý, aj keď je celý čierny. Ak ho necháte nerušené pracovať, vytvorí vám v kúte izby nežné biele ornamente. Zlé stvorenia to nedokážu, za nimi sa ťahajú púste cesty, no pavúk tvorí takmer neviditeľnú krásu – pavučinu. A keby každé zo zvieratiek bolo umelcom, zanikli by galérie, lebo celý náš svet by bol veľký panel s množstvom umeleckých diel: obdivovali by sme zebrovinu, tuleninu, pštrosovinu, kačkovinu... Chodili by sme po svete, híkali by sme nadšením nad zvieracími výtvormi, len neviem, či by neboli niektoré zvieratá v nevýhode. No veď uznajte, ako to znie, keď zvoláte: jéj, to je volovina; to je krásna somarina; a tam zasa, pozrite, aká veľká kravina...

Lenže zebra, tuleň, krava alebo vôl nevedia tvoriť, ony sú stvorené, aby pomohli zafarbiť guľôčku, ktorú voláme zemeguľa.

Čierny pavúk nie je obdarený krásou a vie o tom. Hanbí sa za svoje krivé nohy a veľké brucho, schováva sa do kútov. Tam však netrávi čas cvičením a posilňovaním brušných svalov, nerozmýšľa nad kozmetickými operáciami, ale tvrdo pracuje. Čiernymi nožičkami vytvára krehký biely svet, aký si vysníval vo svojej čiernej hlávke.

Veľkonočné básničky sme vybrali z časopisu žiakov ZŠ na ul. P. Bezruča v Trenčíne

Volá sa

Školáčik

AHOJ, JAR!

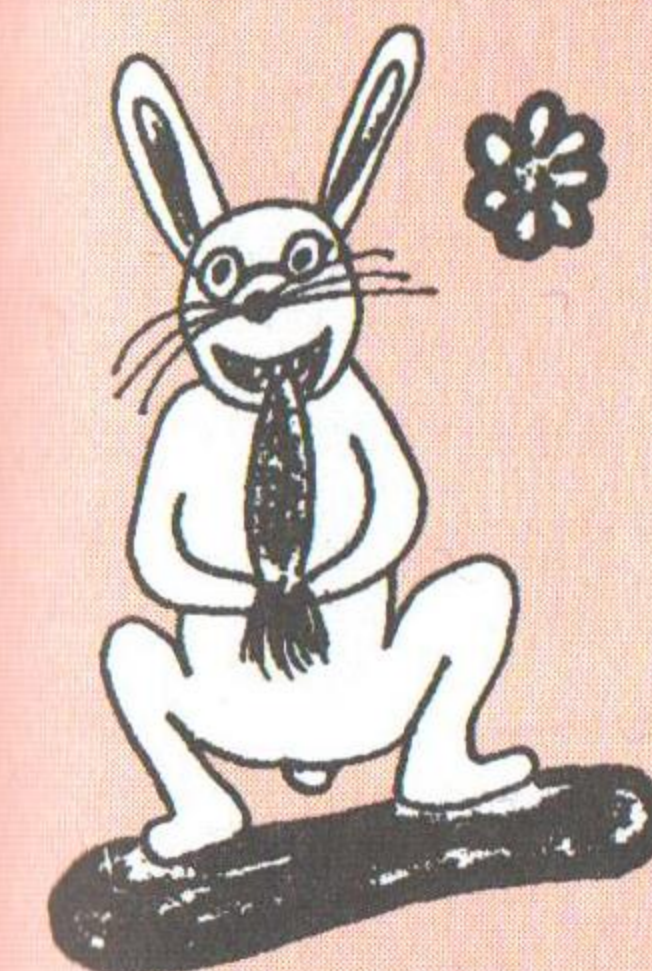
Slnko svieti v plnej pare,
schovali sme šlabikáre.
Lopta je hneď poruke,
už sme zasa na lúke.
Chlapci skáču cez potok,
chystajú sa na sviatok.
Pletú z vrby korbáče,
chystajú sa na Anče.

P. SÁNYOVÁ, Trenčín

Polievačka

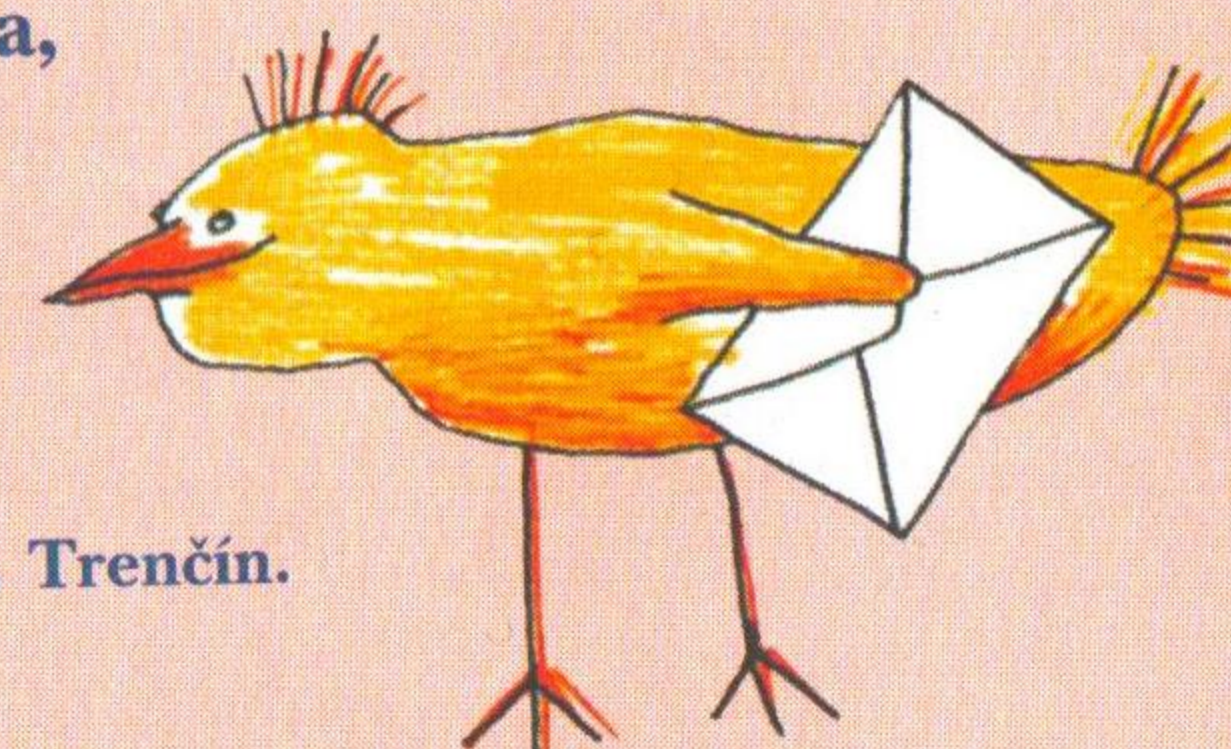
Už odišla pani Zima,
Bude všetko perfekt, prima.
Už zas príde Veľká noc,
tešíme sa na ňu moc.

Prídem s Jožkom Korbáčom,
obdaria ma koláčom.
Príde so mnou dedko Fanda,
budeže s ním veľká švanda.
Príde teta Hela,
bude z toho biela.

Janko Čipka, Trenčín.

Slniečk

umelecký mesačník pre žiakov 1.-5. ročníka ZŠ

Vydáva Literárne informačné centrum, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava.

Adresa redakcie: P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava. Telefón 07/527 33 182

Šéfredaktor **ONDREJ SLIACKY**
Zástupkyňa šéfredaktora
Ľubica Kepštová
Grafická a výtvarná úprava
Viera Fabianová
Tlačí Slovenská Grafia, a. s., Bratislava-Krasňany.
Rozširuje firma ARES, s. r. o., Banšelova 4, 821 04 Bratislava, t. č. 07/434 14 665 a MEDIAPRINT-KAPA Pressegrasso, a. s., Bratislava.

Objednávky do zahraničia vybavuje PrNS, a. s., vývoz tlače, Košická 1, 813 80 Bratislava.

Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena jedného výtlačku je 12,50 Sk, ročné predplatné 125 Sk.

Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Obálku nakreslil Vladimír Machaj

MOJA VLASTIVEDA - súťaž o slniečkarský bicykel

Slniečko č. 3 – správna odpoveď – **Brázda**.
V novembrovom kole súťaže sme vyžrebovali týchto šťastlivcov: D. Reša z Dolného Kubína, P. Kralusa z Krušovíc, N. Ovčarovú z Košíc, K. Herbergerovú zo Šamorína a M. Mikulčíkovú zo Zvolena.

Slniečko č. 4 – správna odpoveď – **Poprad**.
Tentoraz mali šťastie títo naši súťažiaci: M. Škutová zo Stankovian, M. Pavlinský z Malého Šariša, B. Palkovičová z Kútov, J. Hógel z Bratislavy a D. Iván z Košíc.

Vítazom srdečne blahoželáme a posielame im knižku Vladimíra Ferka Slovensko – moja vlasť.

DOPLŇOVAČKA

Vo vianočnej doplnovačke **Slniečka** ste sa dozvedeli, že Tri múdre kozliatka sa vybrali do Ameriky. Z úspešných lúštitelov sme vyžrebovali M. Bednárikovú z Pezinka, K. Kubandu zo Závadky nad Hronom, Z. Ondrejkovú z Handlovej, Z. Smoleňákovú z Kláštora pod Znievom a J. Ďurinu z Malého Čepčína.

Výhercom posielame knižku Tri múdre kozliatka, ktorú im venovalo vydavateľstvo Mladé letá.

Poviem ti.

O PEKNEJ KNIŽKE...

Už niekoľko rokov objavujú sa na pultoch kníhkupectiev detské ilustrované encyklopédie.

Napospol sú to knihy zo zahraničia.

Encyklopédiu NAŠA VLAST napísali slovenskí autori a je o Slovensku.

Obsahuje zaujímavosti z prírody, kultúry, športu, histórie, ale aj súčasnosti našej vlasti.

Je to nádherná knižka, bohato ilustrovaná, ktorá by nemala chýbať v žiadnej školskej i domácej knižnici. Keď vyľúštiš doplnovačku, dozvieš sa, ktoré vydavateľstvo túto parádnu

knihu vydalo. A keď nám to aj napíšeš na korešpondenčnom lístku, možno budeš patriť k tým šťastlivcom, ktorí ju po zrebovaní dostanú od nás do daru.

DOPLŇOVAČKA

1	■	■	■	■	■	■
2	■	■	■	■	■	■
3	■	■	■	■	■	■
4	■	■	■	■	■	■
5	■	■	■	■	■	■
6	■	■	■	■	■	■
7	■	■	■	■	■	■

1. Dravý vták
2. Stolársky nástroj
3. Remeselník
4. Slovenská rieka
5. Pastierske obydlie
6. Vrch s mohylou M. R. Štefánika
7. Strom s jedovatým ihličím

